

Samanaikainen sote-palvelujen uudistaminen ja henkilöstön saatavuuden parantaminen haastavat toimialaa

Hallitusohjelmassa on tuotu esiin monia sote-palveluja ja niiden saatavuutta koskevia uudistuksia, kuten matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen lisääminen. Lisäksi henkilöstön riittävyttä pyritään parantamaan esimerkiksi koulutusmääriä kasvattamalla ja lisäämällä digitaalisten ratkaisujen käyttöä. Työvoimapula jatkuu edelleen vaikeana. Sote-palvelualan yritysten viimeaikaisessa kehityksessä henkilöstön on kasvanut voimakkaasti, ollen yhteensä jo lähes 100 000. Sote-palvelujen kehittäminen julkisen talouden kestävyiden ja palvelutarpeen kasvun ristipaineissa on kuitenkin vaativa tehtävä.

Uusi hallitusohjelma ja julkisen talouden tasapainottaminen uudistavat sote-toimialaa

Uudessa hallitusohjelmassa on tuotu esiin lukuisia uudistuksia koskien sote-palvelujen saatavuutta, uudistamista ja henkilöstön riittävyttä. Tarkoituksena on mm. lisätä matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Hallitus on myös päättänyt purkaa hoitojonoja perusterveydenhuollossa kasvattamalla yksityisten sektorin palveluista saatavaa KELA-korvausta vuoden 2024 alusta.¹ Hallitusohjelmassa on myös huomioitu sote-alan henkilöstön riittävyden ja saatavuuden varmistamisen keinoja, kuten palvelujen porrastaminen, digitalisten ratkaisujen käytön ja koulutusmäärien lisääminen.²

Samanaikaisesti hyvinvointialueiden yhteenlasketun budjetin alijäämän arvioidaan ylittävän miljardi euroa, ja kustannusten hillitseminen on vaikeaa tilanteessa, jossa palvelujen tarve samanaikaisesti kasvaa². Palvelutarvetta ylläpitää myös syntynyt ja kasvava hoitovelka. Hyvinvointialueet etsivätkin ratkaisuja talouden tasapainottamiseksi ja henkilöstön riittävyden turvaamiseksi mm. palveluverkkouudistuksin ja digitalisia sekä liikkuvia palveluja lisäämällä. Kyseessä on kuitenkin suuri sote-palvelujen toiminnallinen reformi, jolloin vaikutusarvioiden ja toimeenpanon tulee olla huolellisesti ja kattavasti tehtyjä sekä tietoon perustuvia.

¹ STM 22.9.2023. Hallitus nostaa Kela-korvauksia hoitojonojen purkamiseksi. Tiedote 120/2023.

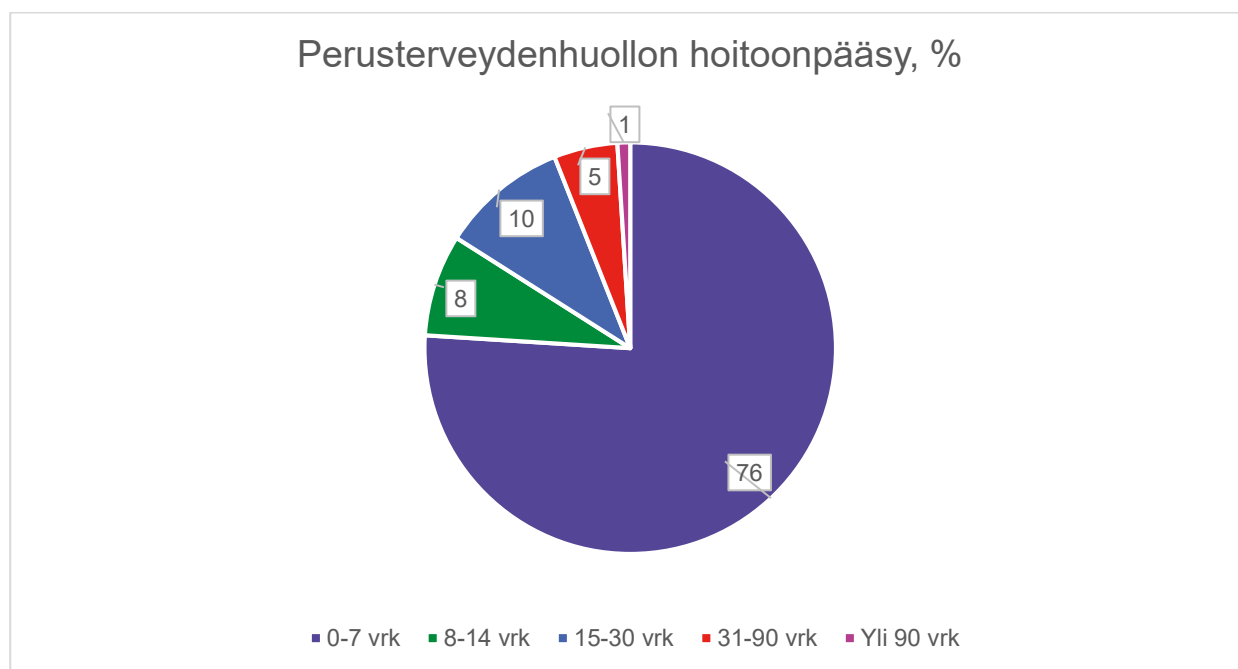
² Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. [Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.valtioneuvosto.fi/hallitusohjelma)

1. Sote-palvelujen hoitoonpääsy

Sote-palvelujen saatavuus ja hoidon piiriin pääsy on vaikeutunut esimerkiksi erikoissairaanhoidossa. Keväällä 2023 erikoissairaanhoidon jonot pidentyivät lähes kaikilla hyvinvointialueilla, ja osalla hyvinvointialueista tilanne on vakava. Kiireettömään erikoissairaanhoidon odotti huhtikuussa peräti 15 000 potilasta enemmän kuin tammikuussa 2023. Pitkään jonottaneiden potilaiden määrä on myös kasvanut. Heinäkuussa 2023 Valvira asettikin 16 hyvinvointialuetta valvontaan erikoissairaanhoidon pääsyn osalta. Hyvinvointialueiden tuli toimittaa kattavat selvitykset tilanteesta Valviralle syyskuussa 2023.³

Kiireettömään hoitoon pääsyn tavoiteaikaa myös kiristettiin lainsäädännöllä perusterveydenhuollon osalta 1.9.2023 lähtien. Tällöin kiireettömään hoitoon tulee päästä viimeistään 14 vuorokauden kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista ja suun terveydenhuoltoon kolmen kuukauden kuluessa.⁴ Seuraavassa kuviossa on perusterveydenhuollon osalta havainnollistettu sitä, kuinka hyvin hoitoon on päästy asetetun 14 vuorokauden enimmäisajan puitteissa.

Kuvio 1. Hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa 14 vuorokauden enimmäisajan toteutuminen, % hoitoon pääsykäynneistä, syyskuu 2023 (päivitetty 17.10.2023). Lähde: THL, Avohilmo.

Kuvio havainnollistaa, että valtaosa on päässyt hoidon piiriin viikon kuluessa syyskuussa. On kuitenkin huomioitava, että 16 % hoitoon pääsykäynneistä ei toteutunut lain vaatimalla tavalla 14 vuorokaudessa syyskuussa 2023. Lain voimaan tulon jälkeisistä käynneistä entistä suurempi osa on kuitenkin toteutunut vaaditun 14 vuorokauden puitteissa. (THL Avohilmo.) Laki on kuitenkin vasta tullut voimaan ja siten sen toteutuminen vaatii pidemmän seuranta-ajan. Sen sijaan

³ Valvira 20.7.2023: [Erikoissairaanhoidon pääsy valvontaan - Valvira](#); THL 12.6.2023: [Jonot kiireettömään erikoissairaanhoidon kasvoivat edelleen huhtikuussa 2023 - Tiedote - THL](#)

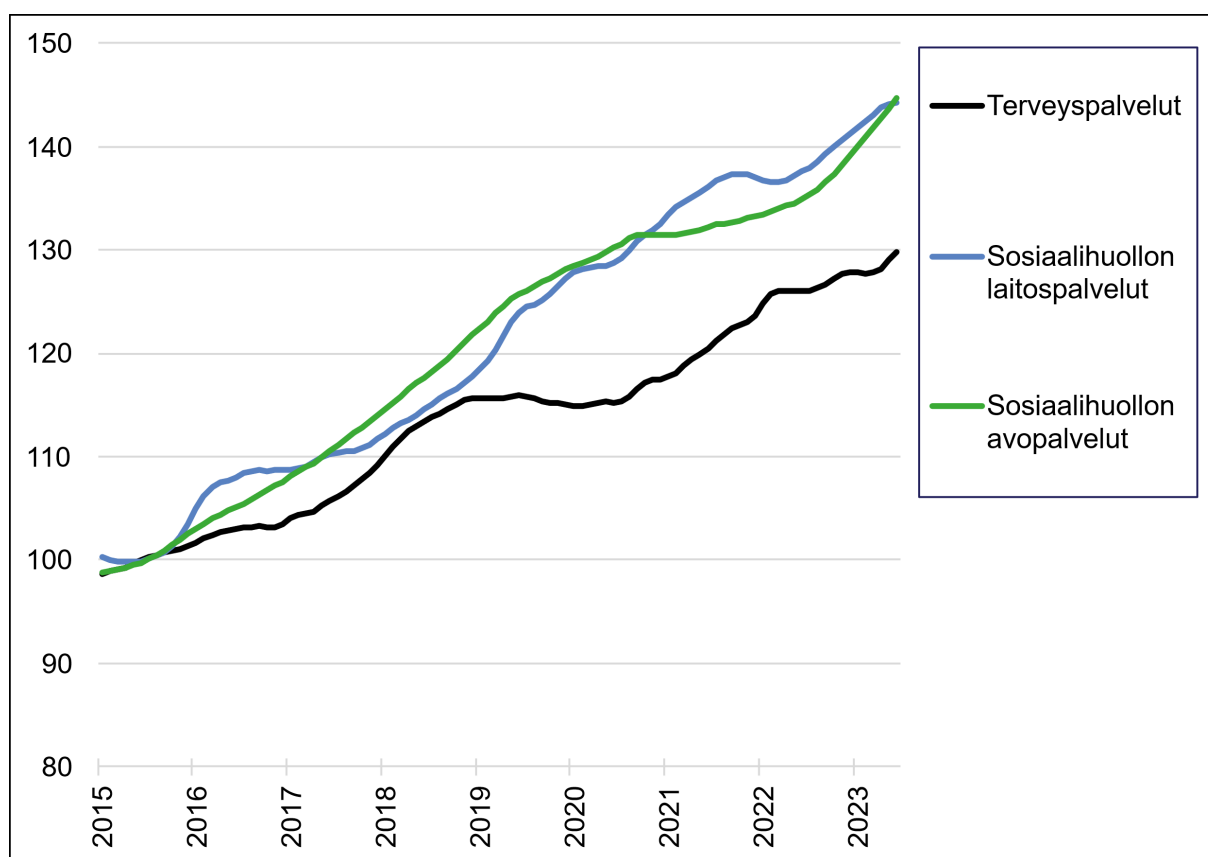
⁴ STM 14.7.2023: [Kiireettömään hoitoon on päästävänä nykyistä nopeammin 1.9.2023 alkaen - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#)

ikäntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen (0,7) toteuttamiselle on tarkoitus antaa lisää siirtymäaikaa peräti 1.1.2028 asti.⁵

2. Sote-alan yritysten viimeaikaisesta kehityksestä

Vaikka hyvinvointialueuudistus astui voimaan vasta tammikuussa 2023, on sote-alan yrityskentällä tapahtunut muutoksia koko ajan. Esimerkiksi sote-alan yritykset ovat kasvattaneet henkilöstömääräänsä voimakkaasti. Henkilöstömäärän kehityksen trendisarja on esitetty seuraavassa kuviossa.

Kuvio 2. Henkilöstömäärän kehitys sote-alan yksityisellä sektorilla v. 2015 – 6/2023 (2015 = 100).
Lähde: Tilastokeskus, TEM.

Erityisen voimakkaasti ovat kasvaneet sosiaalihuollon yritysten henkilöstö. Sote-palvelualan yritykset työllistivät vuonna 2022 yhteensä 97 980 Henkilöä (htv) ja kasvu näyttää jatkuneen voimakkaana myös vuoden 2023 alkupuoliskolla, kuten kuvio havainnollistaa. Sote-alan yrityksiä oli vuonna 2022 yhteensä 26 276 ja alan yhteenlaskettu liikevaihto oli yli 10,6 miljardia euroa.⁶

Sote-palvelualan vireille pantujen konkurssien lukumäärä on pysytellyt samalla tasolla viime vuosina, kuten seuraava taulukko tuo esiin.

⁵ Hallitus esittää iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon 0,7 työntekijän henkilöstömitoitukselle lisää siirtymäaikaa. STM tiedote 9.10.2023.

⁶ Tilastokeskus, yritysten rakenne. ja tilinpäätöstilasto.

Taulukko 1. Sote-palvelualan yritysten vireille pantujen konkurssien määrä ja niiden piirissä oleva henkilöstö 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, konkurssit ja yrityssaneeraukset.

Vuosi	Vireille pannut konkurssit, yritysten lukumäärä	Vireille pannut konkurssit, henkilökunnan lukumäärä (htv)
2018	63	543
2019	51	280
2020	47	226
2021	51	578
2022	52	352

Vuoden 2023 osalta vireille pantujen konkurssien määrä on kasvanut tammi-syyskuussa vuoden 2022 vastaavaan ajanjaksoon nähden (+ 13 yritystä) ja niiden piirissä oleva henkilöstö vähän (+ 6).⁷ Yritys- ja henkilöstömääriin suhteutettuna konkurssit ovat kuitenkin hyvin vähäisiä.

Sote-alan syksyn pk-yritysbarometrin vastaajien (n=701) mukaan suhdanneodotukset ovat koko maata ja vertailutoimialoja positiivisemmat. Kuitenkin voimakkaasti kasvuun pyrkiviä pk-yrityksiä on sote-alalla vuoden takaiseen verrattuna hieman vähemmän. Henkilökunnan määrän vastaajat katsovat pääasiassa säilyvän ennallaan (82 %) ja henkilökunnan määrän kasvua arvio 12 % vastaajista seuraavan vuoden kuluessa.⁷

Sote-palvelualan yritysten näkymät ja rooli sote-palvelujärjestelmässä ovat pitkään olleet epäselvät, johtuen esimerkiksi pitkään valmistellusta sote-uudistuksesta ja hyvinvointialueiden käynnistymisestä. Syksyn 2023 sote-alan pk-barometristä käy ilmi, että pahimpana kehittämisen esteenä sote-alan pk-yrityksissä ovat olleet yleinen suhdannetilanne ja henkilöstön saatavuusongelmat. Merkillepantavaa on se, että 25 prosenttia vastaajista ei kuitenkaan osannut ottaa kantaa kehittämisen esteisiin.⁸

HALI ry:n teettämästä kyselystä (2023) käy ilmi, että enemmistö kyselyyn vastanneista hyvinvointialueen virkamiehistä ja poliittisista päättäjistä arvioi oman hyvinvointialueen tulevaisuudessa käyttävän enemmän yksityisen sektorin palvelutuotantoa kuin kunnat tekivät aiemmin. Palveluseteli nähtiin myös hyvänä keinona parantaa palvelujen saatavuutta.⁹ Hallituksen päättämä KELA-korvausten nostaminen lisää yksityisten terveyspalvelujen kysyntää ja purkaa samalla hoitojonoja.¹⁰ Lisäksi hallitusohjelmassa on erikseen mainittu, että tavoitteena on parantaa mahdollisuuksia yrittäjyyteen sote-alalla.¹¹

⁷ Tilastokeskus, konkurssit ja yrityssaneeraukset.

⁸ Pk-barometri, sosiaali- ja terveyspalvelut, syksy 2023. Tiedonkeruu kesä-heinäkuussa 2023.

⁹ AulaResearch 12.7.2023: [kysely-hyvinvointialueiden-johdolle tulokset-nettisivuille-1-6-2023.pptx \(live.com\)](#)

¹⁰ STM 22.9.2023. Hallitus nostaa Kela-korvauksia hoitojonojen purkamiseksi. Tiedote 120/2023.

¹¹ Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston julkaisu 2023:58. [Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Toisaalta hyvinvointialueilla voidaan myös päätyä palauttamaan ulkoistettuja palveluja omaksi toiminnaksi, esimerkiksi vuokralääkäreiden käytöstä koituvat kustannukset ovat saaneet aikaan yhteiskunnallista kriittistä keskustelua.

3. Työvoiman saatavuus ja kansainvälinen rekrytointi sote-palveluissa

Sote-palvelualan työvoimapula on edelleen vaikea². Työvoiman saatavuuden parantamiseksi on myös kiinnitetty huomiota kansainväliseen rekrytointiin. Valviran tilastojen mukaan vuonna 2022 laillistetun sairaanhoitajan luvan sai 45 sairaanhoitajaa, joiden tutkinto on suoritettu ulkomailla. Määrä on laskenut vuoden 2020 tasosta, jolloin oikeuden sai 60 henkilöä. Lähihoitajan nimikesuojauksen sain vain seitsemän ulkomailla tutkinnon suorittanutta lähihoitajaa. Sen sijaan ulkomaisen lääkärin tutkinnon suorittaneiden rekisteröinnit kasvoivat EU/ETA maissa tutkinnon suorittaneiden osalta. Yhteensä vuonna 2022 ulkomaisen tutkinnon suorittaneiden lääkäreiden lupia oli 274, kun vuonna 2020 niitä oli 238.¹² On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi ulkomaisen sairaanhoitajan koulutuksen saaneita työskentelee paljon muissa hoitoalan tehtävissä, kuten hoiva-avustajan tai lähihoitajan tehtävissä Suomessa. Alan koulutuksen saaneita siten työskentelee alalla paljon enemmän kuin Valviran lupatilastoista käy ilmi.

Keväällä 2023 valmistuneessa selvityksessä¹³ kävi ilmi, että pelkästään hyvinvointialueilla kansainvälisen työvoiman rekrytointitarpeeksi arvioitiin yhteensä noin 5 400 henkilöä kahden vuoden aikana, kuten seuraava taulukko havainnollistaa.

Taulukko 2. Estimaatti ulkomaisen työvoiman tarpeesta hyvinvointialueilla seuraavan kahden vuoden aikana. Lähde: Työvoimatarpeet sote-ala 2023.

Ammatti	Estimaatti ulkomaisen työvoiman tarpeesta hyvinvointialueilla /henkilöä
Hoiva-avustaja	1 166
Lähihoitaja	2 350
Sairaanhoitaja	1 431
Lääkäri/erikoislääkäri/hammaslääkäri	363
Muu tehtävä	90
Yhteensä	5 400

Ulkomaisen työvoiman osuus sote-ammateissa vaihtelee, ja suurin se on yleislääkäreiden (11 %), lähihoitajien (8 %) ja kodinhoitajien (8 %) kohdalla. Sen sijaan monessa sote-ammattissa ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osuus on hyvin pieni, kuten yli- ja osastonhoitajien (0 %), fysioterapeuttien ja kuulontutkijoiden ja puheterapeuttien (1 %) joukossa.¹⁴

¹² Valvira (2022): [Valviran tilinpäätös ja toimintakertomus 2022](#)

¹³ Raportti 16.3.2023. Feelback oy, Pohjois-Savon ELY-keskus: [PowerPoint-esitys \(tem.fi\)](#)

¹⁴ TEM työvoimatietokarttojen data: [Työvoimatietokartat - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](#)

Myös hallitusohjelmassa on tarkasteltu kansainvälisen rekrytinnin roolia. Sote-alan osalta on mm. tuotu esille, että tarkoituksena on vahvistaa Suomen maakuvaa työperäisen maahanmuutolle valituissa kohdemaissa. Lisäksi tutkintojen tunnustamista on tarkoitus sujuvoittaa huomioiden esimerkiksi näyttötutkinnot, lisäkoulutus ja työpaikoilla tapahtuva oppiminen.¹⁵ Suomen kielien osaaminen on tärkeää alalla työskentelyn kannalta.

[Sote-alan pk-yritysbarometri, syksy 2023](#)

Lisätietoja:

kehittämisasiantuntija sote-ala, Terhi Tevameri, p. 0295 016 700,

etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

kehittämispäällikkö Katri Lehtonen, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 0295 064 926,

etunimi.sukunimi@gov.fi

neuvotteleva virkamies Mikko Martikainen, puh. 0295 064 795, etunimi.sukunimi@gov.fi

---

¹⁵ Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. [Hallitusohjelma \(valtioneuvosto.fi\)](#)